

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, АРХЕОЛОГІЇ ТА
КРАЄЗНАВСТВА

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Гендер в історії

Освітній ступінь	Третій (освітньо-науковий)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	032 Історія та археологія
Освітньо-професійна програма	Доктор філософії
Кількість кредитів	4
Рік підготовки, семестр	III рік, V семестр
Компонент освітньо-професійної програми	дисципліна за вибором
Дні занять	згідно з розкладом
Мова викладання	українська
Консультації	щопонеділка 13.00–14.20 (113 кабінет, з можливістю дистанційної роботи на платформах ZOOM та Google-class).
Викладач	кандидат педагогічних наук, доцент Юда Лариса Анатоліївна
Контакти	Е-mail: lorachernigiv@ukr.net Facebook Messenger: Лариса Юда

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Гендер в історії» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія.

«Гендер в історії» є дисципліною за вибором. Опанування даною дисципліною передбачає формування компетентностей кваліфікованого фахівця, який має високий рівень готовності до професійної діяльності у сфері вітчизняної та європейської науки й освіти.

Конспективний виклад теоретичних основ предмету сприяє кращому розумінню новітніх напрямків історичних наукових досліджень, переосмисленню місця, ролі, активності, волевиявлення й самореалізації чоловіків і жінок у змінних історичних умовах соціального буття певної епохи, усвідомленню гендеру як принципу практичного реконструювання сучасного суспільства. Оволодіння дисципліною передбачає пізнання системи наукових поглядів на відносини й статус жінки і чоловіка, їхнє соціальне життя та життєвий досвід, набуття й реалізацію ними соціально-рольових характеристик і особливостей. Програма навчального курсу

розрахована на вивчення та засвоєння конкретного матеріалу з гендерної історії починаючи з найдавніших часів до сучасності.

Навчальна дисципліна «Гендер в історії» розрахована на здобувачів освіти третього курсу аспірантури (V семестр) включає 20 лекційних і 16 практичних годин, а також 84 години самостійної роботи.

Предметом вивчення дисципліни є: університет як суспільний феномен європейської цивілізації.

Об'єктом вивчення дисципліни є: місія та функції університету у світовому історичному просторі.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Еволюція гендерних відносин в історії цивілізації.

Змістовий модуль 2. Гендерна складова української історії.

у контексті викликів епохи.

Метою навчальної дисципліни «Гендер в історії» є формування цілісного уявлення здобувачів освіти про гендерну історію як спеціальну історичну дисципліну, предметом вивчення якої є історична ретроспектива гендерних відносин, опанування ними методологією і концептуальним апаратом гендерної історії і усвідомлення інтегративного потенціалу гендерного аналізу в історичній науці.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- ознайомлення здобувачів освіти з найважливішими проблемами і напрямками гендерної історії;
- опанування поняттями, моделями і методами гендерного аналізу, які використовуються у практиці гендерно-історичних досліджень;
- обґрунтування необхідності впровадження гендерних підходів у процес вивчення історії;
- аналіз і порівняльна характеристика соціально-рольового статусу жінок і чоловіків в межах різних історичних ситуацій;
- визначення впливу гендерної історії на сучасну проблематику і предметну область дослідницького напрямку сучасної історії.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПШ	Компетентності
ЗК 1	Здатність до системного наукового мислення для здійснення дослідницької діяльності на основі власного наукового досвіду та світогляду.
ЗК3	Здатність генерувати нові науково-теоретичні та практично спрямовані ідеї, формулювати та експериментально перевіряти наукові гіпотези, планувати, розробляти та реалізовувати дослідницькі та інноваційні проекти і програми
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 7	Здатність працювати в команді з дотриманням етичних зобов'язань, інтегруватися у світове наукове середовище, керуватись принципами академічної доброчесності.
ЗК 9	Здатність до організації та реалізації педагогічної діяльності.
ЗК 10	Здатність до саморозвитку та самовдосконалення.

ФК 4	Здатність інтерпретувати результати наявних наукових досліджень, проводити їх коректний аналіз та узагальнення, виявляти й аргументовано критикувати фальсифіковані та псевдонаукові розробки з історії та археології.
ФК 8	Здатність до постановки та вирішення нових проблем в галузі історії та археології, запровадження результатів інноваційної діяльності до наукового обігу та їх широкої популяризації.
ФК 10	Здатність працювати в колективі над вирішенням науково-педагогічних проблем, брати участь у роботі університету та його структурних підрозділів, в тому числі профільної кафедри.
ФК 11	Здатність до здійснення активної педагогічної діяльності, організації та реалізації освітнього процесу: навчання, виховання, розвитку і професійної підготовки здобувачів освіти до певного виду професійно-орієнтованої діяльності.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	Разом	у тому числі					Разо м	у тому числі					
		л	пр	лаб.	інд.	срс		л	пр	лаб.	інд.	срс	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Еволюція гендерних відносин в історії цивілізації													
Тема 1. Теоретичні основи гендеру	12	2	2			8							
Тема 2. Становлення гендерного підходу в історичній науці	10	2				8							
Тема 3. Становлення гендерної стратифікації у первісному суспільстві	10	2				8							
Тема 4. Специфіка гендерних відносин в античному світі	12	2	2			8							
Тема 5. Гендерні відносини в епоху Середньовіччя	12	2	2			8							
Тема 6. Соціально-правові та культурно-історичні контексти становища жінки в Європі нової доби	13	2	2			9							

Тема 7. Культура гендерних відносин в новітній історії	12	2	2			8						
Разом за змістовим модулем 1	81	14	10			57						
Змістовий модуль 2. Гендерна складова української історії												
Тема 8. Особливості гендерної історії українського суспільства	14	2	2			9						
Тема 9. Розвиток гендерної історії в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст.	13	2	2			9						
Тема 10. Гендер як соціокультурний конструкт	15	2	2			9						
Разом за змістовим модулем 2	55	6	6			27						
Усього годин	120	20	16			84						

Тематика практичних занять

Тема 1. Теоретичні основи гендеру

1. Гендер як необхідний конструкт практичних перетворень у суспільних відносинах.
2. Сучасна гендерна теорія: аспекти, особливості. Предмет гендерної історії.
3. Напрями сучасних гендерних досліджень. «Гендерознавство», «гендерологія», «гендергетика».
4. гендер як система знань. Методи формування гендерних знань.

Тема 2. Гендерна історія

1. Гендерна історія як спеціальна історична дисципліна.
2. Проблема соціального конструювання статі.
3. Аналіз і порівняльна характеристика суспільно-рольового статусу жінок і чоловіків в рамках різних історичних ситуацій.

Тема 3. Гендерні стосунки в історії суспільного розвитку

1. «Соціальне партнерство» між чоловіками і жінками у працях античних авторів.
2. Місце жінки у християнському вченні.
3. Основний культ епохи Відродження.
4. Гендерна проблематика у французькому Просвітництві ХVІІІ ст.

Тема 4. Фемінізм як каталізатор виникнення і становлення гендерної політики кінця ХХ – початку ХХІ ст.

1. Причини виникнення фемінізму як всесвітнього руху жінок. Суть і зміст феномену фемінізму.
 2. Дефініції фемінізму.
 3. Категорії фемінізму: політичне, ідеологічне, теоретичне значення.
 4. Історична андрологія – історія взаємин статей.
 5. Основні етапи розвитку фемінізму: характерні риси та особливості.
- Напрями та ідеї фемінізму

Тема 5. Особливості гендерної історії українського суспільства

1. Гендерні ролі та сімейно-шлюбні відносини у княжу добу.
2. Соціально-рольовий статус української жінки за юридичними нормами литовсько-польської доби та у звичаєвому праві.
3. Жіноче питання у суспільно-політичному та економічному житті України XIX – початку XX ст.
4. Український фемінізм кінця XIX – початку XX ст.

Тема 6. Становлення гендерної історії в радянській Україні

1. Більшовицькі гендерні та шлюбно-сімейні проекти періоду становлення радянської влади.
2. Емансипація українських жінок у 20-х рр. XX ст.
3. Жіноче питання у період сталінського тоталітаризму.
4. Гендерна специфіка досвіду в часи екстремального насильства (жінка і війна).
5. Етакратичний характер радянського гендерного порядку в період хрущовської «відлиги», брежнєвського «застою» та гобачовської «перебудови».

Тема 7. Феміністичні дослідження у Західноєвропейських університетах у 1980-ті. Feminist studies

1. Фемінізм у східній Європі: між глобальним і локальним.
2. Напрями і проблеми розвитку феміністичної педагогіки.
3. Європейські феміністичні студії. „Жіночі дослідження”, феміністична методологія.
4. „Чоловічі дослідження”, або теорія маскулінності. Дослідження маскулінності (Man's studies).

Тема 8. Жінки в політиці: світовий та Український досвід

1. Еволюція жіночої політичної свідомості.
2. Жінки–політичні діячки XX ст. (Елеонора Рузвельт, Голда Меїр, Маргарет Тетчер).
3. Жінки–політики початку XXI ст. (Ангела Меркель, Мішель Бач-елей...).
4. Жінки в сучасній українській політиці: виклики і перспективи.
5. „Феміністка: вчора, сьогодні, завтра” – перший український короткометражний фільм про сучасних українських феміністок.

Рекомендовані джерела інформації

Бем С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / пер. с англ. Москва: РОССПЭН, 2004. 336 с.

Бовуар С. Друга стать / пер. з франц. Н.Воробйової, П.Воробйова, Я.Собко: В 2 т. Том 1. Київ: Основи, 1994.

Бок Г. История, история женщин, история полов. *Альманах THESIS*. 1994. Вып. 6: Женщина, мужчина, семья. С. 170–200.

Гендерний підхід: історія, культура, суспільство / за ред. Ліліани Гентош, Оксани Кісь. Львів: ВНТЛ-Класика, 2003.

Глосарій Гендерного інформаційно-аналітичного центру «Крона». URL: <http://krona.org.ua/gender.html>.

Гриценко-Веселовська О.В. Суфражизм як шлях забезпечення гендерної рівності у сфері виборчих прав жінок. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 51. С. 477–484.

Грушевська К. Про дослідження статевих громад в первісному суспільстві. *Первісне громадянство та його пережитки на Україні*. 1929. Вип. 1. С. 24–33.

Елизарова Е.Ю. Социально-политические взгляды Кристины Пизанской, 1364–1430 гг. URL: <http://cheloveknauka.com/sotsialno-politicheskie-vzglyady-kristiny-pizanskoj-1364-1430-gg>.

- Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні: гендерна специфіка досвіду в часи екстремального насильства: збірник наукових праць / за наук. ред. Г.Грінченко, К. Кобченко, о.Кісь. Київ: ТОВ «АРТ КНИГА», 2015. 335 с.
- Жіночі студії в Україні: жінка в історії та сьогоденні: монографія / за заг. ред. Л.О. Смоляр. Одеса: Астропринт, 1999. 440 с.
- Кислий О.Є. Патріархат. Енциклопедія історії України / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.; НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2009. Т. 6: Ла-Мі. 790 с.: іл. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Patriarkhat>.
- Кислий О.Є. Матріархат. Енциклопедія історії України / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.; НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2009. Т. 6: Ла-Мі. 90 с.: іл. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Matriarkhat> (дата звернення: 26.01.2019).
- Кімелл М. Гендероване суспільство / пер. з англ. Сусанна Альошкіна; наук. ред. Світ-лана Оксамитна. Київ: Сфера, 2003. 490 с.
- Кісь О. Андроцентричний дискурс в історичних науках. *Філософсько-антропологічні студії. Спецвипуск*. Київ, 2001. С.43–58.
- Кісь О. Бунтівна наука. Феміністська парадигма в культурній та соціальній антропології (західний досвід). *Сучасність*. 2008. №10. С. 43–51.
- Кісь О.Р. Жіноча історія як напрямок історичних досліджень: становлення феміністської методології. *Український Історичний Журнал*. 2012. № 2. С. 159–172.
- Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі другої половини XIX – початку XX ст. Львів, 2008. 287 с.
- Кісь О. Кого оберігає Берегиня, або Матріархат як чоловічий винахід. „Я” (*Інформацій-но-освітнє видання*). №4. 2006. С. 11-16.
- Кісь О. Колективна пам'ять та історична травма: теоретичні рефлексії на тлі жіночих спогадів про Голодомор. У пошуках власного голосу: Усна історія як теорія, метод, джерело: зб. наук. праць / за ред. Г.Грінченко, Н.Ханенко-Фрізен. Харків: Східний ін-ститут українознавства ім. Ковальських, 2010. С. 171–191.
- Кісь О. Кому в Україні потрібна жіноча історія? URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/institutsiji-istorichnoji-nauki-v-ukrajini/611-oksana-kis-komu-vukrayini-potribna-zhinocha-istoriya>.
- Коллонтай О.М. Социальные основы женского вопроса. URL: <http://books.e-heritage.ru/book/10072576>.
- Кравець В.П. Історія гендерної педагогіки. Навчальний посібник. Тернопіль: Джура, 2005. 440 с.
- Луняк Є. Анна Руська – королева Франції в світлі історичних джерел. – Київ – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. 96 с.
- Луняк Є. Минуле України в романтичних історіях. Ніжин: «Міланік», 2007. 708 с.
- Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. Київ, 2014.
- Маєрчик М. Гендер і стать: від бінарності до багатоманіття (Розділ 1). Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / за ред. М.Маєрчик, О.Плахотнік, Г.Ярманової. Київ: Критика, 2013. С. 11–27.
- Маєрчик М. Розвиток теорій гендеру і статі (Розділ 3). Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. Київ: Критика, 2013. С. 41–58.
- Мельник Т.М. Гендер як наука та навчальна дисципліна. Основи теорії гендеру: навч. посіб. / відп. ред. М.М. Скорик. Київ: К.І.С., 2004. С.10–29.
- Орлова Т.В. Жінка в історії України (вітчизняна історіографія XX - початку XXI ст.) / Т.В. Орлова. Київ : Логос, 2009.
- Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. Київ: «К.І.С.», 2004. 536 с.
- Чухим Н. Гендер та гендерні дослідження в XX ст. Незалежний культурологічний часопис «Ї». 2000. № 17. С. 22–29.

Інформаційні ресурси

<http://ocw.mit.edu/courses/history/21h-225j-gender-and-the-law-in-u-s-history-spring-2004/#:>
курс «Gender and the Law in U.S. History»
http://www.lse.ac.uk/resources/calendar/courseGuides/GI/2015_GI425.htm: course «Women, Peace and Security»
http://www.lse.ac.uk/resources/calendar/courseGuides/GI/2015_GI411.htm: course «Gender, Postcoloniality, Development: Critical Perspectives and New Directions»
http://www.lse.ac.uk/resources/calendar/courseGuides/GI/2015_GI413.htm: course «Gender and Militarisation»
<http://ocw.mit.edu/courses/history/21h-575j-women-in-south-asia-from-1800-to-present-fall-2006/>: course «Women in South Asia from 1800 to Present»
<http://www.tamuc.edu/academics/cvSyllabi/syllabi/201720/22779.pdf>. course «HISTORY 597.02E READINGS IN GENDER HISTORY COURSE SYLLABUS: SPRING 2017»
<https://www.soas.ac.uk/courseunits/154800303.html> course «H213 Gender in History»
https://www2.ivcc.edu/radek/Gender_2000/Syllabus.htm course Women Through Cultures and Centuries
<https://courses.ceu.edu/courses/feminist-qualitative-methods-201819> course «Feminist qualitative methods (2018/19)»
<https://courses.ceu.edu/courses/postcolonialism-and-feminisms-201819> course «Postcolonialism and feminism»

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Здобувач має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Здобувач зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконувати завдання самостійної роботи, розробляти презентації, брати участь у творчих проєктах та культурно-освітніх заходах.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці проєктної заявки забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	8	6	до 48
Самостійна робота: Створення мультимедійних і відеопрезентацій, наукові повідомлення, участь у конференції, написання тез (вид роботи залежить від особливості теми заняття)	10	4	до 40
Творча робота	1	12	до 12
Усього:			до 100